

Дін Сінь, Стоянова Т.В., Цзінь Лулу
Адаптація іноземних студентів в Україні

Дін Сінь, кандидат психологічних наук, завідувач навчально-методичним кабінетом

Стоянова Тетяна Володимирівна, лаборант

Цзінь Лулу, викладач

кафедра перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, м. Одеса, Україна

Анотація. Стаття присвячена теоретико-практичним аспектам адаптації китайських студентів в Україні. Проведено теоретичний аналіз існуючих підходів до вивчення проблеми адаптації китайських студентів. Описані труднощі та визначено систему методів і прийомів психологічного супроводу процесу соціальної адаптації китайських студентів до навчання у вищій школі на в Україні.

Ключові слова: адаптація китайських студентів, соціальна адаптація, вища школа, психологічний супровід

Як відомо, в Україні навчається велика кількість студентів-іноземців. Останнім часом простежується збільшення кількості студентів з Китаю, і, оскільки вони тимчасово стають частиною українського суспільства, необхідно дослідити проблеми їх адаптації в полікультурному середовищі та визначити оптимальні шляхи їх розв'язання.

З одного боку, адаптація іноземних студентів до нової соціальної ситуації розвитку підпорядкована загальним закономірностям адаптаційних процесів, а з іншого – має низку специфічних характеристик, зумовлених етнічними особливостями.

У вітчизняній психології проблеми соціальної адаптації розроблялися О.В. Кузнецовою, О.П. Санніковою, І.М. Соколовою, О.Г. Солодуховою, А.В. Фурманом, У.М. Ямницьким та іншими.

В останні роки зазначена проблематика набуває нового значення через висунення на перший план її соціального аспекту. Розширилося коло досліджень саме соціальної адаптації – пристосування людини як особистості до існування в суспільстві відповідно до його вимог і особистих потреб, мотивів, інтересів, що й обумовлює **актуальність** даного дослідження.

Метою статті є виділення та обґрунтування системи методів і прийомів психологічного супроводу процесу соціальної адаптації китайських студентів до навчання у вищій школі в Україні.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- дослідити наукові джерела з проблем адаптації іноземних студентів з Китаю в українському суспільстві;
- проаналізувати існуючі дослідження з питань адаптації іноземних студентів;
- описати труднощі і визначити систему методів і прийомів психологічного супроводу процесу соціальної адаптації китайських студентів до навчання у вищій школі в Україні.

Об'єктом дослідження є соціальна адаптація китайських студентів в Україні засобами психологічного супроводу.

Предметом дослідження є психологічні особливості та фактори ефективності соціальної адаптації китайських студентів.

Розуміння феномена «адаптація» зазнало значних змін та розширилося від трактування його як пристосування будови і функцій організму до зовнішніх умов, до розуміння його як процесу та результату внутрішніх змін, зовнішнього активного пристосування та самостійної зміни індивіда до нових умов існування [6].

Ф.Б. Березін розглядає адаптаційну концепцію як один з перспективних підходів до комплексного вивчення людини і дає таке визначення: «психічну адаптацію можна визначити як процес встановлення оптимальної відповідності особистості і навколишнього середовища в ході здійснення властивої людині діяльності, який дозволяє індивідууму задовільняти актуальні потреби і реалізувати пов'язані з ними значимі цілі, забезпечуючи в той же час відповідність психічної діяльності людини, її поведінки вимогам середовища» [1; 2].

Є.А. Донченко зазначає, що соціальна адаптація – це неоднозначне, складне і багатоаспектне явище. У такому розумінні автор трактує соціальну адаптацію як: «тип соціальної поведінки, за допомогою якого особистість не стільки привласнює собі бажану цінність, скільки конструює власну життєву реальність, той спільний між людиною та суспільством простір сенсу, у разі втрати якого настає криза і актуалізується потреба безперервної логіки життя» [4].

Соціально-адаптаційні процеси обумовлені об'єктивними і суб'єктивними чинниками, які своєю взаємодією і взаємозумовленістю визначають характер соціальної адаптації, а також її механізми, способи і головне – її результати.

Теоретичний аналіз проблеми соціальної адаптації розкриває даний феномен як особливий вид взаємодії особистості із середовищем в новій для нього ситуації розвитку. У ході цього розвитку особистість обирає різні стратегії (механізми) реагування відповідно до своїх особистісних особливостей, що проявляються в адаптивності, для вирішення протиріч, що виникли

між вимогами середовища і внутрішніми можливостями їх дотримання (виконання), для зняття когнітивного та емоційного дискомфорту. Основними характеристиками цієї взаємодії є: інтерактивність, безперервність, комплексність, динамічність. При цьому, детермінація здійснюється як зовнішніми (середовищними), так і внутрішніми (особистісними) факторами.

Результатом взаємодії особистості із середовищем в адаптивній ситуації є адаптованість особистості, яка може проявлятися в різних формах – від дезадаптованості до активної соціальної адаптації, що пов'язано зі специфікою вираженості або когнітивного, або емоційно-оцінного, або інструментально-поведінкового компоненту.

Виділені в результаті аналізу труднощі, з якими стикаються іноземні студенти в цей період, дають підстави визначити специфічність соціальної адаптації іноземних студентів. Ця специфічність виявляється в подоланні ними крім дидактичних бар'єрів, насамперед, комунікативних, культурних бар'єрів, які призводять до зміни статусу іноземного студента і самовідносини.

Узагальнюючи доступні нам результати досліджень про своєрідність соціальної адаптації китайських студентів за кордоном, можна схарактеризувати своєрідність китайського студентського контингенту, які розкриваються в етнічних, психологічних і педагогічних аспектах. Розглянемо їх детальніше. Китайські студенти частіше за інших іноземців відчувають культурне стомлення, не люблять переміщень в просторі.

Іноземні студенти, у більшості випадків, розглядають правила і норми суспільства як моральний кодекс особистого життя (етнічний аспект). У них переважно розвинене образне мислення; вони інтроверти; відрізняються некоммунікбельністю; не виділяють себе як особистість з групи; мають завищену самооцінку, низький рівень мотивації до пізнавальної діяльності та змістовних життєвих стратегій (психологічний аспект), насилу засвоюють фонетичний і граматичний лад української мови, якою ведеться навчання. В їх навчанні та вихованні переважають колективістські стратегії й орієнтація переважно на некоммунікативне навчання.

М.І. Вітківська та І.В. Троцук уважають, що процес адаптації студентів-іноземців до нового мовного середовища включає кілька етапів: входження в студентське середовище; засвоєння основних норм інтернаціонального колектива, вироблення особистої поведінки; формування стійкого позитивного відношення до майбутньої професії, подолання «мовного бар'єру», посилення відчуття академічного рівноправ'я [3, с. 4].

Критеріями успішної адаптації китайських студентів виступають особистісно-смысловий, професійний і

навчальний критерії. Зміст особистісно-смыслового критерію розкривається в системі ціннісних установок, переконань, в діалогових відносинах студента до себе, до однокурсників, викладачів, в його позитивній позиції у навчанні. Показниками цього критерію є:

- активна участь у житті групи та університету;
- об'єктивна самооцінка;
- вміння ставити перед собою цілі і досягати їх (когнітивний аспект);
- внутрішні мотиви пізнавальної діяльності, наявність власної життєвої концепції, цілісної системи особистісно-смыслових настанов, прагнення реалізувати життєво важливі стратегії (мотиваційно-смысловий аспект) у навчальному процесі.

Професійний критерій визначає ставлення студента до обраної професії. Його показниками виступають: сформованість мотивів професійної діяльності, позитивне ставлення до обраної професії і університету, бажання в майбутньому зайнятися професійною діяльністю.

Навчальний критерій включає здатність до серйозної розумової діяльності під час вивчення різних навчальних дисциплін, вдале використання раніше отриманих знань, бажання самостійно добувати нові знання. Показниками критерію є: загальнонавчальні вміння (робота з джерелами інформації, прийоми організації навчальної діяльності та ін.) та навички самоорганізації навчальної діяльності (самоконтроль, самоосвіта, самооцінка, саморефлексія).

Для створення моделі психолого-педагогічного супроводу адаптації китайських студентів в українській вищій школі різні автори ґрунтуються на різних критеріях. Одні виходять з логіки процесу надання психологічної допомоги особистості, інші на перше місце ставлять організаційні моменти, треті спираються на основні види діяльності, що здійснюються практичним психологом.

Процес адаптації китайських студентів до української вищої школи є досить складним, оскільки студенти стикаються з низкою проблем (незнання державної мови, якою ведуться заняття, культури, відмінність процесу світосприйняття). Психологічний супровід китайських студентів, зокрема, можна визначити як комплексний процес вивчення та аналізу, розвитку особистості китайських студентів у полікультурному освітньому середовищі і профілактиці емоційних зривів, психологічної перенапруги в умовах нерівного соціального оточення.

Отже, процес адаптації китайських студентів в українському суспільстві є складним процесом, який потребує створення умов для його оптимізації. Успішність адаптації визначається відповідними параметрами та критеріями, дотримання яких дозволяє китайським студентам не тільки успішно пройти процес адаптації, а й успішно навчатися в українській вищій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березин Ф.Б. Методика многостороннего исследования личности: структура, основные интерпретации, некоторые области применения / Ф.Б. Березин, М.П. Мирошников, Е.Д. Соколова – М: Форум, 1994. – 175с.
2. Березин Ф.Б. Психическая и психофизиологическая адаптация человека / Ф.Б. Березин; АН СССР. Дальневост. отд-ние. Ин-т биол. пробл. севера, и др. – Л: Наука, Ленингр.отд-ние, 1988. – 267 с.
3. Вітківська М.І., Троцюк І.В. Адаптація іноземних студентів до умов життя. Вісник РУДН, серія Соціологія, 2004, № 6-7.
4. Донченко Е.А. Социальные состояния и процессы / Е.А. Донченко // Филос. и социол. мысль. – 1994. – № 3-4. – с. 15-28.
5. Кузнецова О.В. Психологическая характеристика адаптивной личности (на примере исследования личности студента) / О.В. Кузнецова // Науковий вісник Південно-українського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського, Зб. наук. пр. – Вип.11-12. – Одеса, 2002. – с. 278-283.
6. Реан А.А. Психология адаптации личности: анализ, теория, практика / А.А. Реан, А.Р. Кудашев, А.А. Баранов. – Санкт-Петербург: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2006, – 479 с. – (Проект Психология: лучшее).
7. Соколова И.М. Методы исследования адаптации студентов / И.М. Соколова; Харьк. гос. мед. ун-т. – Харьков: ХГМУ; Севастополь: Искра, 2001. – 276 с.
8. Ямницький В.М. Соціально-психологічна адаптація особистості: сучасні підходи / В.М. Ямницький// Наука і освіта. – 2001., № 6. – с. 82-86.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Berezin F.B. Methodology of the multilateral research of the personality: the structure, main interpretations, some spheres of usage / F.B. Berezin, M.P. Miroshnikov, E.D. Sokolova – M: Forum, 1994. – 175 p.
2. Berezin F.B. Psychological and psychophysiological adaptation of a human / F.B. Berezin; USSR SA. Far eastern dep. Institution of Biological Problems of the North, etc. – S.-P: Science, S.-P. dep., 1988. – 267 p.
3. Vitkovska M.I., Trotsuk I.V. Adaptation of foreign students to the living conditions. Visnyk, RUDN, Sociology series, 2004, #6-7.
4. Donchenko E.A. Social states and processes / E.A. Donchenko // Filis. And social. Idea. – 1994. – # 3-4. – P. 5-28.
5. Kuznetsova O.V. Psychological Characteristic of an adaptive personality (on the example of the student identity research) / O.V Kuznetsova // Naukovyi visnyk of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky, Col. of scient. works – Edition 11-12. – Odesa, 2002. – p. 278-283
6. Rean A.A. Psychology of personality's adaptation: analysis, theory, practice / A.A Rean., A.R. Kudashev, A.A. Baranov. – Saint-Petersburg: Prim-EVROZNAK, 2006, – 497 p. (Psychology project: the best)
7. Sokolova I.M. Rasearch methods of students' adaptation / I.M. Sokolova; Khark. Nat. Med. Univ. – Kharkov: KNMU; Sevastopol: Iskra, 2001. – 276 p.
8. Yamnytskyi V.M. Social and psychological adaptation of the personality: modern approaches / V.M. Yamnytskyi // Science and education. – 2001., # 6. – p. 82-86.

Ding Xin, T. V. Stoianova, Jin Lulu

Adaptation of foreign students in Ukraine

Abstract. The article is devoted to the theoretical and practical aspects of adaptation of foreign students in Ukraine. Theoretical analysis of the existing approaches to studying the problem of adaptation of Chinese students is held. The difficulties are described and the system of psychological maintenance methods and receptions of the Chinese students' social adaptation process to the studying in institutions of higher education in Ukraine is defined.

Keywords: adaptation of Chinese students, social adaptation, institution of higher education, psychological maintenance

Дин Синь, Т. В. Стоянова, Цзинь Лулу

Адаптация иностранных студентов в Украине

Аннотация. Статья посвящена теоретико-практическим аспектам адаптации китайских студентов в Украине. Проведен теоретический анализ существующих подходов к изучению проблемы адаптации китайских студентов. Описаны трудности и определена система методов и приемов психологического сопровождения процесса социальной адаптации китайских студентов к обучению в высшей школе в Украине.

Ключевые слова: адаптация китайских студентов, социальная адаптация, высшая школа, психологическое сопровождение